

CO WIEMY O NASZYCH BRATANKACH? PRZYJAŹŃ POLSKO-WĘGIERSKA DZIŚ

KATARZYNA DZIEMIAN¹
(Krosno)

Słowa kluczowe: komunikacja międzykulturowa, stereotypy, Polacy, Węgrzy

Keywords: cross-cultural communications, stereotypes, Poles, Hungarians

Abstrakt: Katarzyna Dziemian, CO WIEMY O NASZYCH BRATANKACH? PRZYJAŹŃ POLSKO-WĘGIERSKA DZIŚ. „PORÓWNANIA” 9, 2011, Vol. IX, ss. 292–297. ISSN 1733-165X. Twierdzenie, że Polacy i Węgrzy są dobrymi przyjaciółmi, lub nawet braćmi jest powszechnie znane przez oba narody. Wynika to z wielowiekowej, wspólnej historii i datuje się od XVIII wieku. Jednakże dzisiaj może się wydawać, że ostatnio zmniejsza się świadomość tej jedynej w swoim rodzaju więzi, która łączyła dwa kraje przez tak długi czas. Artykuł prezentuje wyniki badań ankietowych polskich i węgierskich studentów, odnoszących się do ich postaw dotyczących wizerunku i wiedzy o Węgrzech i, odpowiednio, o Polsce. Poszerzone wersje każdego scenariusza zostały rozdzielone pomiędzy węgierskich studentów uczestniczących w wymianie w Polsce i polskich uczestniczących w wymianie na Węgrzech. Główne pytanie badania odnosi się do tego, czy i w jaki sposób lub do jakiego stopnia, młodzi ludzie w Polsce i na Węgrzech zdają sobie sprawę, że mają wpływ na to wyjątkowe dziedzictwo międzynarodowej przyjaźni.

Abstract: Katarzyna Dziemian, WHAT DO WE KNOW ABOUT OUR BROTHERS? POLISH-HUNGARIAN FRIENDSHIP TODAY. “PORÓWNANIA” 9, 2011, Vol. IX, pp. 292–297. ISSN 1733-165X. The saying claiming that Poles and Hungarians are good friends, or even brothers, is widely known in both nations. It results from centuries of shared history and dates back to the 18th century. However, it may seem nowadays that the awareness of this unique bond the two countries have shared for such a long time is diminishing. The paper presents results of a questionnaire survey of Polish and Hungarian students regarding their attitudes towards, image of and knowledge about Hungary and Poland respectively. Extended versions of each questionnaire were distributed among Hungarian exchange students in Poland and Polish exchange students in Hungary. The main question that this study addresses is whether, and in what way or to what degree, young people in Poland and Hungary are aware of and influenced by this unique heritage of international friendship.

¹ Correspondence Address: katarzyna.dziemian@gmail.com

Inspiracją do badania przedstawionego w niniejszym artykule było słynne powiedzenie, znane zarówno Węgom jak i Polakom:

Polak, Węgier – dwa bratanki, i do szabli i do szklanki.
Lengyel, magyar – két jó barát, együtt harcol s issza borát.

Powiedzenie jest znane obu narodom od dawna, ale jakie jest jego znaczenie dla młodych ludzi? Jakie jest nastawienie Węgrów do Polaków i Polaków do Węgrów, i czy idzie ono w parze z wiedzą o sąsiednim kraju i jego kulturze? Czy powiedzenie jest nadal aktualne?

W poszukiwaniu odpowiedzi na te pytania przygotowałam ankietę adresowaną do węgierskich studentów, obejmującą ich wyobrażenia i wiedzę o Polsce i Polakach. Analogiczna ankietę o Węgrzech i Węgrach została przeprowadzona wśród polskich studentów. Każda z tych ankiet miała też rozszerzoną wersję, adresowaną do Węgrów którzy studiowali w ramach wymiany studenckiej w Polsce i Polaków którzy studiowali na Węgrzech.

Kwestionariusze zostały przygotowane i rozprawdzone przy użyciu internetowego narzędzia do przeprowadzania badań ankietowych KwikSurveys®. Na zaproszenie do ankiety odpowiedziało 67 polskich i 49 węgierskich studentów. Średni wiek respondentów wynosił 21 lat (19–28) w grupie polskiej oraz 19 (18–23) w węgierskiej. 27% Polaków było na Węgrzech i 19% Węgrów było w Polsce przynajmniej raz, średnio przez tydzień.

W grupie studentów uczestniczących w wymianie międzynarodowej tylko 6 Polaków i 10 Węgrów odpowiedziało na zaproszenie do ankiety. Ze względu na tak małą próbę, odpowiedzi tej grupy będą jedynie wspomniane.

Wszystkie liczby wyrażone w procentach w niniejszym artykule odnoszą się do liczby respondentów, którzy odpowiedzieli na dane pytanie, chyba że zaznaczono inaczej.

Pierwsze pytanie ankiety było bardzo ogólne i przyniosło wiele różnych odpowiedzi. Poniżej znajdują się najczęściej pojawiające się odpowiedzi (każda udzielona przez co najmniej 10% ankietowanych w danej grupie).

Węgrzy kojarzą Polskę z:

- polsko-węgierską przyjaźnią 29%
- polką (tańcem) 12%
- dobrymi wspomnieniami 10%
- Warszawą 10%
- Oświęcimiem 10%

Polacy kojarzą Węgry z:

- winem 25%
- basenami/ kąpieliskami 22%
- Budapesztem 19%

- trudnym językiem 16%
- gorącymi źródłami 12%
- Balatonem

W drugim punkcie ankietowani zostali poproszeni o podanie cech charakterystycznych dla Węgrów (grupa polska) lub Polaków (grupa węgierska). Warto tu zauważyć, że ankietowani często byli ostrożni w swoich odpowiedziach, zaczynając np. od „Nie jestem pewna, ale...” i przyznając się do braku rzeczywistej znajomości drugiego narodu. 27% Węgrów i 25% Polaków nie wiedziało, jak odpowiedzieć na to pytanie.

Węgrzy uważali, że Polacy są:

- przyjaźni 22%
- życzliwi 15%
- twardzi 10%
- religijni 7%

Polacy uważali, że Węgrzy są:

- przyjaźni 15%
- gościnni 10%
- otwarci 8%
- konserwatywni 8%

Kilkoro respondentów w obu grupach, nie wiedząc co jest charakterystyczne dla drugiego narodu, wyraziło przypuszczenie, że Polacy i Węgrzy mają ze sobą wiele wspólnego. Podobny tok rozumowania pojawił się niezależnie w obu grupach, a podobieństwo między Polakami a Węgrami zostało zaobserwowane przez jednego z Węgrów, który studiował w Polsce.

Warto też zwrócić uwagę na fakt, że większość respondentów wyrażała bardzo pozytywne opinie o drugim narodzie. Bez wątpienia, Węgrzy mają zasadniczo pozytywne nastawienie do Polaków i dobrą opinię o nich, co jest odwzajemnione przez Polaków. W ankiecie, 90% obu grup zgodziło się, że Polacy mają przyjazne nastawienie do Węgrów, a Węgrzy do Polaków.

Tabela prezentuje odpowiedzi do pytań zamkniętych.

	Zdecydowanie tak [%]		Raczej tak [%]		Nie mam zdania [%]		Raczej nie [%]		Zdecydowanie nie [%]	
	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P
Polacy są przyjaźnie nastawieni do Węgrów	41	23	49	67	10	7	0	4	0	0
Węgrzy są przyjaźnie nastawieni do Polaków	31	26	56	60	8	11	3	4	3	0
Polacy/Węgrzy to gościnny naród	38	35	44	40	15	21	3	4	0	0
Polacy/Węgrzy są pozytywnie nastawieni do życia	10	21	54	44	33	32	0	4	3	0

	Zdecydowanie tak [%]		Raczej tak [%]		Nie mam zdania [%]		Raczej nie [%]		Zdecydowanie nie [%]	
	W	P	W	P	W	P	W	P	W	P
Na Węgrzech/W Polsce dobrze się żyje	10	5	44	28	38	54	8	11	0	2
Polska/Węgry to dobre miejsce na wakacje	23	53	49	33	26	5	0	7	3	2
Gdybym miała/miał wyjechać na Erasmusa, Węgry byłyby/ /Polska	21	12	31	30	31	11	15	35	3	12
Węgry odegrali ważną rolę w historii Polski	23	25	46	28	23	37	8	11	0	0
Polacy odegrali ważną rolę w historii Węgier	23	23	49	39	28	26	0	11	0	2
Węgry i Polska nie mają ze sobą nic wspólnego	5	2	15	0	18	26	36	26	26	46
Chciałabym/Chciałbym dowiedzieć się więcej o Węgrzech	15	23	49	37	26	19	8	16	3	5

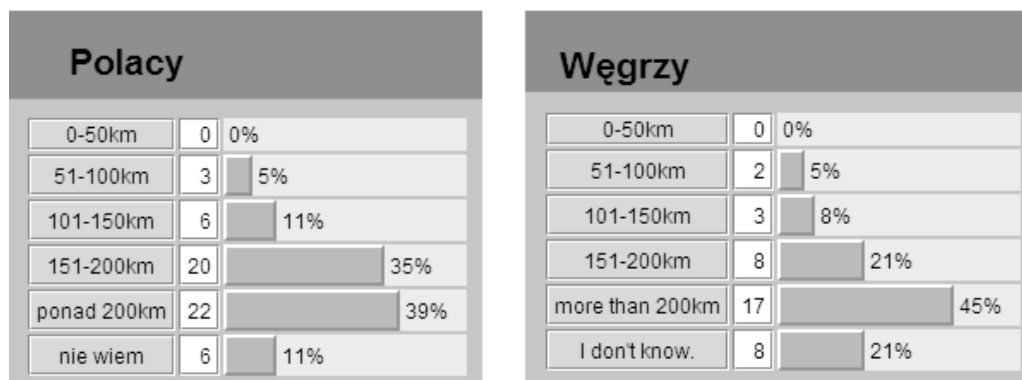
Z danych zaprezentowanych wynika też, że Węgry na ogół uważają Polskę za dobre miejsce do życia, studiowania i spędzania wakacji. Z kolei Polacy nie są pewni, jak to jest mieszkać na Węgrzech i nie są tak chętni do studiowania tam, chociaż uważają Węgry za dobre miejsce na wakacje.

Węgry wydają się mocniej przekonani o znaczeniu Polaków w historii ich kraju i o roli Węgrów w historii Polski. Zarówno Węgry jak Polacy, chociaż Polacy nieco bardziej, są zdania, że ich kraje mają ze sobą coś wspólnego. Respondenci w obu grupach wyrazili też chęć dowiedzenia się więcej o drugim kraju.

Ankieta zawierała też pytania sprawdzające wiedzę respondentów, a pierwsze z nich sprawdzało znajomość powiedzenia które zainspirowało to badanie. Okazało się, że nie zna go aż 30% Węgrów i 25% Polaków biorących udział w badaniu. 24% Węgrów i 16% Polaków podało tylko pierwszą część powiedzenia. W grupie polskiej, „kanoniczna” forma powiedzenia (*Polak, Węgier – dwa bratanki, i do szabli, i do szklanki*) była najczęściej pojawiającą się odpowiedzią (47%). Jej ekwiwalent (*Lengyel, magyar – két jó barát, együtt harcol s issza borát*) został podany przez 15% Węgrów i był trzecią najczęściej pojawiającą się odpowiedzią w tej grupie. Nie oznacza to jednak, że Węgry mają mniejszy sentyment do tego powiedzenia; w grupie węgierskiej pojawiło się więcej jego różnych wersji.

Jak widać na poniższych wykresach, tylko 8% ankietowanych Węgrów i 11% Polaków znało lub trafnie oszacowało odległość między Polską a Węgrami. Z odpowiedzi można wnioskować, że Polacy i Węgry nie zdają sobie sprawy, jak blisko siebie leżą te dwa kraje. Podobny trend pojawił się jednak w odpowiedziach respondentów, którzy studiowali na wymianie studenckiej, co może wskazywać na bardziej ogólny brak zainteresowania takimi kwestiami.

Prawie wszyscy respondenci w grupie węgierskiej (97%) byli jednak w stanie podać stolicę Polski, jak również w grupie polskiej – stolicę Węgier (96%). W obu grupach respondenci potrafili też podać nazwę średnio 1,7 innych miejsc. Miejscem w Polsce najczęściej wymienianym przez Węgrów był Kraków; Polacy najczęściej podawali Miskolc.



W jednym z pytań ankiety respondentom zaprezentowano zestaw słów w różnych językach i poproszono ich o zidentyfikowanie wśród nich grupy słów w języku polskim (grupa węgierska) lub węgierskim (grupa polska). W ponad 70% przypadków ankietowani dobrze poradzi sobie z tym zadaniem, a w grupie osób po wymianie studenckiej nie było tu pomyłek.

Odpowiedzi na pytania związane z kuchnią sugerują, że Polacy są na ogół bardziej zainteresowani tym tematem. 32% Węgrów nie potrafiło wymienić żadnego polskiego dania, a 37% wymieniło wódkę jako typowo polską potrawę. Pojawili się jednak też bardziej adekwatne odpowiedzi, takie jak żurek, pierogi czy bigos. 19% Polaków nie znało żadnych węgierskich dań. 48% wymieniło gulasz, co może odnosić się bądź do węgierskiego gulyás lub pörkölt, a 42% wymieniło lecsó (lecsó).

Wydaje się, że obu narodowościom potrawy polskie lub węgierskie znane są tylko z nazwy. Znamiennym przykładem są tu placki po węgiersku, wymienione przez 19% Polaków jako typowo węgierska potrawa, podczas gdy jeden z węgierskich studentów na wymianie w Polsce wymienił ją jako typowo polską. W odpowiedziach Węgrów natomiast pojawiły się jajka po polsku (lengyel tojas) i kiełbasa w polskim sosie (kolbász lengyel mártással).

Ankieta sprawdzała też znajomość historii. Tabele poniżej prezentują najczęściej pojawiające się odpowiedzi na dwa pytania związane z historią.

Wymień znane ci wydarzenia historyczne ważne dla Polski i Węgier		
	Węgrzy [%]	Polacy [%]
Druża wojna światowa	53	4
Nie znam żadnych	9	39
Upadek komunizmu w 1989	22	4
Powstanie węgierskie 1848	16	10
Unia personalna	13	27

Wymień znane ci postaci związane zarówno z historią Węgier jak i Polski		
	Węgrzy [%]	Polacy [%]
Wspólni królowie	29	6
Nie znam	17	29
Władysław Warneńczyk	17	12
Ludwik Węgierski	11	35
Józef Bem	9	10

Jeśli chodzi o politykę współczesną, 94% Węgrów wie, że Polska jest republiką; o tym zaś, że Węgry są republiką wie 84% Polaków. 35% Węgrów potrafi wymienić przynajmniej jednego polskiego polityka, i najczęściej pojawiało się tu nazwisko braci Kaczyńskich (91% odpowiedzi). 29% Polaków zna przynajmniej jednego węgierskiego polityka i najczęściej jest to Pal Schmitt (79%).

Punkt „Wymień znanych ci węgierskich artystów (piosenkarzy, pisarzy, zespoły muzyczne, itp.)” okazał się być najbardziej kłopotliwy. Aż 60% Węgrów i 58% Polaków odpowiedziało na nie przecząco. Pozostali wymieniali Chopina (70%), Romana Polańskiego (20%) i SBB (20%) w grupie węgierskiej, i Omegę (15%), Lisztę (15%) i Zoli Adoka (10%) w grupie polskiej.

Studenci studiujący na wymianie byli na ogół w stanie udzielić pełniejszych odpowiedzi, co nie dziwi w świetle ich dłuższego pobytu w drugim kraju i doświadczenia jego kultury. Ich motywacje do wyboru Polski czy Węgier na kraj gościnny były różne, od rekomendacji znajomych poprzez chęć nauczenia się języka, do tradycji polsko-węgierskiej przyjaźni. Żadne z nich nie żałuje swojego wyboru, za to wszyscy wymieniali różne pozytywne doświadczenia ze swojego pobytu.

Jak wynika z tego badania, wyjątkowa polsko-węgierska więź jest ciągle aktualną ideą dla młodych ludzi w obu krajach. Nawet jeśli Polacy nie wiedzą zbyt wiele o Węgrach, a Węgrzy o Polakach, na ogół mają bardzo pozytywne wyobrażenie o sobie nawzajem. Myślę, że dobrym podsumowaniem dla tego artykułu będą dwie wypowiedzi studentów po wymianie, jednego z Węgier, a drugiego z Polski.

[Węgrzy] są otwarci. Większość jak słyszała, że jesteśmy studentami z Polski dosiadali się, rozmawiali. Byli bardzo mili.

[Polacy] są bardzo przyjaźni i pomocni, zwłaszcza kiedy dowiedzą się skąd jesteś. Jako Węgier, miałem szczęście!